

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

SERİ B. CİLT III. SAYI I. VE II. 1953

DÜNYADAKİ ORMAN VE ODUN MEVCUDU

Yazan

Prof. Dr. J. Weck

Terçüme eden

Dr. Muharrem Mirabođlu

F.A.O. (Gıda ve Tarım Organizasyonu) nun yaptığı tesbitler arasında ikinci dünya harbi sonunda dünya orman sahasının 3978 milyon Ha., yani bütün karalar sahasının % 22 si nisbetinde olduğu açıklanmaktadır. Bu miktar içinde, odun iktisadı bakımından hiç bir kıymeti olmayan bodur ağaçlık, fundalık, yüksek sıradağlardaki muhafaza ormanları, turbiyer ormanları ve açıklık sahalar da dahildir; bunlar düşölünce verimli orman sahası sadece 2612 milyon Ha. kalır. Avrupa ve Kuzey Amerikadaki kesif endüstri mintakalarında yıllık artımının çok fevkine çıkan odun ihtiyacına rağmen, halihazırda 1200 milyon Ha., yani bütün dünyadaki verimli olarak tanınan orman sahasının yarıdan azının fiilen işletilmekte oluşu sayıyı dikkattir. Böylece dünya odun verimi, iktisadî bakımdan orman olarak ayrılmış bulunan bütün sahanın takriben % 30 una inhisar etmekte ve bu miktarın azamı 1/3 ü devamlı hasılat alma esasına göre işletilmektedir.

Bütün orman sahasının % 48 inin tropik orman, % 16 sının mutedil iklim zonu yapraklı ormanları ve % 36 sının mutedil ve serin iklim zonu ibreli ormanları olarak hesaplandığı bilinmektedir. Hernekadar dünya odun ticaretinde ibreli ağaç odununun payı yuvarlak olarak % 90 nisbeti ne baliğ oluyorsa da 1435 milyon Ha. verimli ve verimsiz ibreli orman sahasından halen cüz'i bir kısmı işletmeye açılmış vaziyette bulunmaktadır. Sibirya'da 300 milyon Ha. dan 50 milyon Ha., Kanada'da 250 milyon Ha. dan takriben 75, U.S.A. da 95 milyon Ha. dan keza 75 ve bütün Avrupa'da toplu olarak 183 milyon Ha. dan takriben 85 milyon Ha. ı işletilmektedir.

En büyük orman sahası Sovyet Rusya'nın elinde olup, 836 milyon Ha. yani umum orman sahasının % 21,3 ü olarak görünür. Bunun 574 milyon Ha. ı verimli ve faydalanılacak durumda olmakla beraber yalnız 280 mil-

yon Ha. ı halen işletilmekte ve bunun da 180 milyon Ha. ı Ural'ların doğusunda bulunmaktadır.

Dünya ekonomisi bakımından enteresan olarak, Rusya'nın Karelia ve Beyazdeniz sahasında 50 milyon Ha lık bir orman sahası çok yakın bir istikbalde işletmeye açılabilir ve derhal faydalanılabilecek durumda bulunmaktadır.

Verimli orman sahası 162 milyon Ha. ı bulan Kanada yakın istikbal için ibrelili odunu taahhüd eden en önemli bir memleket olarak, katiyetle ve süratle ormanlarını işletmeye açma imkânları göstermektedir. U.S.A.'nin 315 milyon Ha. a varan orman sahasının hemen % 40 ı verimsizdir. Her ne kadar U.S.A. halihazırda odun ithal eden bir memleket ise de, odun veriminin yakında önemli miktarda yükseleceği beklenebilir. U.S.A. nın Pasifik sahil devletleri mıntikasında kalın gövdeli ibrelilerden müteşkil muazzam bir servet bulunmaktadır.

Brezilya en büyük kapalı tropik orman sahalarına sahiptir. 1933 de bu sahaların büyüklüğü 380 milyon Ha. ve bu miktardan 180 milyon Ha. ı da istifade edilebilir sahalar olarak tahmin edilmişti. Brezilya, Kolombiya, Venezüella, Peru ve Bolivya ile bir arada toplu olarak dünyanın bilinen en büyük tropik orman sahalarına maliktir. Bunun karşısında; merkezî Afrika'da ve Endonezya ile birlikte Güney-Doğu Asya'daki diğer iki büyük tropik orman sahası bariz surette küçük kalır ¹⁾.

Ormanın görünüşteki fazlalığı ile bazı gerçekler kabili telif değildir. Kesif nüfuslu sanayi memleketlerinde oduna karşı mütemediyen artan bir ihtiyaç vardır. Almanya'da 100 yıldan beri odun fiyatının artması, kıymetiktisabındaki bu yükselişi bariz olarak göstermektedir. K. Mantel'e göre, ibrelili kullanacak odunu için fiyatlar 1800-1900-1952 yıllarında 100-203-970 nisbetindedir. Bu fiyat değişimleri memnuniyeti mucip olduğu kadar düşündürücü bir neticedir. Bir kere, şimdiye kadar el değmemiş bakir ormanların rentabl olarak işletmeye açılması, sonra da eski orman kültürü olan memleketlerde işletmenin intensifleştirilmesi ve çıplak arazilerin tekrar ağaçlandırılması ancak bu sayede mümkün olmaktadır. Böylece, bilhassa 1900 denberi intensif olarak şimalî İsveç ve Finlandiya'da Kuzey bakir ormanlarından bakımlı ve devamlı olarak işletilen işletme ormanlarına doğru, örnek olacak şekilde bir intikal temin edilmiş ve Almanya, Fransa, Danimarka ve Hollanda'da çıplak sahalarda, bilhassa Erica sahalalarında 1850 denberi asgarî 2 milyon Ha. ağaçlandırma yapılmıştır. Bu maksatla ovalarda hakim nisbette çam neveleri; Almanya ve Danimarka'da Pinus silvestris, Güney-Batı Fransa'da Pinus Pinaster, Atlas okyanusu

1) Dünya ormancılık ve odun ekonomisinin hakiki ve toplu durumu, kendi özünü, Fritz Haller, Berlin-Grunwald, Lynarstr. 7 de neşrolunan ve Bundesanstalt für Forst-und Holzwirtschaft tarafından meydana getirilen dünya orman atlası içinde, bulur.

sahillerinde *Pinus laricio* ve orta yükseklikteki sıradağlarda *Lâdin* yetiştirilmiştir. Son zamanlarda İngiltere'de yılda takriben 30 bin Ha. çıplak arazi ağaçlandırılmaktadır. Burada U.S.A. nın Pasifik sahillerinden getirilen ve fevkalâde iyi hasılât veren ağaç türleri ve Japon melezi tesis edilmiştir. Aynı şekilde İspanya, Şili, Güney Afrika, Avusturalya ve Yeni Zelanda'da birinci dünya harbinden sonra ibrelî türler ve bilhassa süratli büyüyen, Kaliforniya menşeli *Pinus radiata* ile geniş ölçüde ağaçlandırmalar yapılmıştır. Buna rağmen yükselen odun kıymetiyle ilgili olarak aynı şekilde hızlanan tahriplerle yokedilen orman sahaları, ağaçlandırmalarla yeniden kazanılan orman sahalarının büyüklüğüne balığ olmuştur. Bugün, dünya üzerinde bütün zonlarda insan tarafından tahrip ve yokedilen orman sahaları 450 milyon Ha. takdir edilmekte ve bugüne kadar genişletilen orman sahaları ise yılda 10.000 Ha. olarak tahmin edilmektedir.

Ormanların odun artımının inkişafı yetiştirme muhitine bağlı olarak çok muhtelif şekillerdedir ve bu, insan müdahalesiyle sadece iklim ve toprağın müsaade ettiği hudutlar içinde değiştirilebilir. Kuzey kutbunu çevreleyerek Sibiryâ, Buzdenizi, Karolia, Finlandiya, İsveç ve Kanada üzerinde yayılmış olan muazzam ibrelî orman kuşağı içinde, işletilen ormanların Kuzey sınırında ortalama yıllık odun artımı Ha. da 1 metreküpten daha azdır. Orta Avrupa'nın iyi işletilen ormanlarında bu miktarı biz 4-8 metreküp olarak hesaplayabiliriz. Oregon ve Washington devletleri arazisinde ve Kaskad'ların Güney mailelerindeki, Duğlas çamı, Kamasiparis gibi fevkalâde süratli büyüyen ağaç türleriyle belki dünyanın en yüksek hasılâ veren ormanlık mıntıkasını teşkil eden sahalarda, ortalama olarak Ha. da 20 metreküpten fazla yıllık hasılât beklenebilir. Tür zenginliği ve yüksek artımıyla heybet kazanan tropik yağmur ormanının inkişafı, faydalanılabilen odun hacmindaki artıma nazaran, ekseriya fazla tahmin edilir. Halbuki bu inkişaf, ortalama olarak, iyi işletilen orta Avrupa ormanlarından daha yüksek değildir.

Dünya ormanlarının toplam olarak yıllık odun artımları takriben 2500 milyon metreküp ve istihlâk miktarı ise 2000 milyon metreküp tahmin edilmektedir. Her iki rakam da son derece şüpheli, muhtemelen her ikisi de çok küçüktür, fakat farklarının doğru olacağı kabul edilebilir. Bir kaç umum orman politikası esas kaidelerine daima riayet edildiği takdirde, ormanlar tahammülleri fevkinde işletilmeden bugünkünden de daha yüksek bir odun istihlâkinin karşılanabileceğinin, bugünkü bilgi durumumuz ve tekniğe göre kabil olacağı kat'iyetle sabit olmuştur.

1 — Orman kültürü çok inkişaf etmiş memleketlerde odun hasılâtı şu suretle daha bariz olarak yükseltilir :

Çıplak sahalanın ağaçlandırılması; bu mevzuda batı Almanya'da daha asgarî 250.000 Ha. sahanın ağaçlandırılması imkânı vardır.

Küçük köylü hususî ormanlarının veriminin artırılması; Almanya'da

bu 10 Ha. dan küçük vüs'at kategorisine dahil olan ormanların sahası yuvarlak olarak 1.500.000 Ha. ı bulur ve bunların hektarından geniş vüs'atli ormanlara nazaran 1/3 nisbetinde verim alınır.

Yerli işletme ormanlarının, yetişme muhitine uygun ve yüksek verim kabiliyetindeki ecnebi ağaç türleri ile zenginleştirilmesi (2).

Geniş ölçüde krizlere mukavemet hassasından dolayı karışık ve çok tabakalı koru ormanlarına geçiş (3).

Yüksek hasılat veren çeşitlerin yetiştirilmesi imkânlarından faydalanılması.

Bilhassa orman dışında, süratli büyüyen kavaklıklar tesisi faaliyeti önemli miktarda artırılması (4).

Odun evsafının ıslâhı, odunun muhafazası, odun artıklarının kıymetlendirilmesi, yakacak odun istihlâkinin tahdidi şeklindeki odundan tasarruf tedbirlerinin birleştirilmesi. Bu problemin halli Almanya için, malûm tedbirlerin umumî icraatı meyanında, odun ihtiyacını kendi hasılatıyla bugünkü derecede daha tahminen 40 yıl tamamiyle karşılamaya yetecek bir gayedir.

2 — Şimdiye kadar el sürülmemiş, muazzam lâdin-çam-melez servetlerine malik olan Kuzey ibreli ormanlarını işletmeye açmaya devam edilmesi;

3 — Bugüne kadar dünya odun ekonomisi için nadiren mevzu bahis edilen tropik ormanların (burada bilhassa Amazon sahası, merkezî Afrika ve Güney-Doğu Asya ormanlarının) işletme ormanlarına ithal edilmesi. Bu ormanlar, tür zenginliği, yarayışlı iş kuvvetlerinin noksanlığı ve transport tesislerinin kurulmamış bulunuşu, dolayısıyla toptan bir faydalanmaya ve bilhassa lif odunu elde etmeye, daha önce de, büyük nisbette sermaye yatırımına müsaade ederler.

4 — Akdeniz mıntikasındaki ekserisi eskiçağ ve ortaçağda meydana gelmiş olan çıplak yerlerin ağaçlandırılması. Bugün mevcut olan bir çok tecrübe neticelerinin kullanılmasıyla, kayalık çıplak arazi muvaffakiyetle ağaçlandırılabilir. *Pinus laricio*, *Pinus pinaster*, *Pinus halepensis* v.s. bu zonda başta gelen öncüler olarak yetişirler. Bunların yanında diğer yetişme muhitleri için 300 okalipüs türü ilk sırada zikrolunur. Ormanlık tekniğinde bu sahalarda ağaçlandırılması problemi de geniş ölçüde çözülmüştür. Fakat, bu sahalarda halen keçi otlatması zorunda olan fakir köylülerin, arazinin değiştirilmesinde beraberliklerini kazanmak, politik bakımdan fevkalâde güçlükleri arz etmektedir.

2) Avrupa için bilhassa: *Pseudotsuga taxifolia*, *Abies grandis*, *Picea sitchensis*, *Pinus strobus* v.s.

3) Bak: Umschau 51 (1951) s. 462.

4) Bak: Umschau 52 (1952) s. 233.